

International
**SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL**

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:40
sssjournal.com

pp.3861-3878
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 16/05/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 10/08/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 10.08.2019

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE DAVRANIŞSAL FİNANS: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA ¹

PERSONALITY TRAITS AND BEHAVIORAL FINANCE: A RESEARCH ON UNIVERSITY STUDENTS

Prof. Dr. H. Mustafa PAKSOY

Gaziantep Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Yönetim ve Organizasyon ABD, Gaziantep/TÜRKİYE

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7975-1795>

Dr. Öğr. Üyesi. B. Dilek ÖZBEZEK

Gaziantep Üniversitesi, İslahiye İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Yönetim Bilimleri ABD, Gaziantep/TÜRKİYE

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7176-1534>

Öğr. Görevlisi. Meryem GÜL

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Düziçi Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Osmaniye/TÜRKİYE

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9810-7073>

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1628>

Reference : Paksoy, H.M. & Özbezek, B.D. & Gül, M. (2019). "Kişilik Özellikleri ve Davranışsal Finans: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", International Social Sciences Studies Journal, 5(40): 3861-3878.

ÖZ

Son yıllarda finansal piyasalara yatırım yapmak, sadece kurumsal değil, bireysel yatırımcılar arasında da popüler hale gelmiştir. Şüphesiz ki yatırım kararları, kısa vadeli fiyat değişiklikleri, her zaman mantığa dayalı olmayan, bazen ruh halinden veya bir haberlerden etkilenen piyasa oyuncuları tarafından yönlendirilmektedir. Küresel finansal piyasalar, ülke ve dünyadaki ekonomik süreçler, kurumsal ve politik kısıtlamalar, bilgi yayma ve erişilebilirlik gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Fakat küresel finansal piyasaları etkileyen en önemli faktörlerden biri finansal piyasalarda yer alan insanların tepkisi ve algısıdır. Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin psikolojik önyargıları üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören 295 lisans öğrencisinden anket yöntemi ile veri toplanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilere faktör analizi, korelasyon ve regresyon analizleri, bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans (ANOVA) analizleri yapılarak, araştırma hipotezleri ve sosyodemografik özelliklere yönelik sorular test edilmiştir. Araştırma sonucunda bireylerin kişilik özelliklerinin psikolojik önyargıları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, Kişilik Özellikleri, Davranışsal Finans, Psikolojik Önyargılar.

JEL Sınıflandırması: M20, M21, M29.

ABSTRACT

In recent years, investing in financial markets has become popular not only among corporate but also private investors. Without doubt, investment decisions are guided by short term price changes, market players who do not always act based on logic, and can be influenced by mood or news items. Global financial markets are affected by many factors, including economic conditions in the country and the world, institutional and political constraints,

¹ Bu çalışma Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi ev sahipliğinde, 27-29 Nisan 2018 tarihinde Lefkoşa'da Uluslararası 1. EMI Girişimcilik ve Sosyal Bilimler Kongresinde "Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Davranışsal Finans Üzerindeki Etkisinin Araştırılması: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" isimli sunulan ve ÖZET olarak basılan çalışmadan faydalanılarak oluşturulmuştur. <http://www.emissc.org/tr>

information dissemination and accessibility. But one of the most important factors affecting global financial markets is the reaction and perception of people involved in said financial markets. In this study, the effect of personality traits of university students on psychological biases is examined. For this purpose, data are gathered from 295 undergraduate students of Kilis 7 Aralık University, Faculty of Economics and Administrative Sciences by questionnaire method. Factor analysis, correlation and regression analysis, independent sample t-test and one-way variance (ANOVA) analyzes were performed to investigate the data obtained from the study and questions related to research hypotheses and sociodemographic characteristics were tested. As a result of the analysis, personality traits are found to have a significant effect on psychological biases.

Keywords: Personality, Personality Traits, Behavioral Finance, Psychological Biases.

JEL Classification: M20, M21, M29.

1. GİRİŞ

Son zamanlarda finansal piyasaların, küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve hızlı sanayileşmenin yarattığı yatırım fırsatlarını değerlendirmek isteyen (Sefil ve Çilingiroğlu, 2011: 248) hem kurumsal hem de bireysel yatırımcılar arasında oldukça dikkat çekici hale gelmesiyle birlikte, davranışsal finans teorisi yatırımcıların karar alma süreçlerini açıklamada giderek daha fazla önem kazanmıştır (Bhavani ve Shetty, 2017: 198). Duygusal ve bilişsel süreçlerin (Bayar ve Kılıç, 2012: 179) yatırımcı davranışlarını ve finansal piyasaları nasıl etkilediğini (Küçüksille, 2013: 188) inceleyen davranışsal finans teorisine göre insanlar benzersiz yaratılmıştır ve farklı durumlarda geleneksel finans kurallarını takip etmek yerine kendi başlarına karar vermektedirler (Jureviciene ve Jermakova, 2012: 242).

Finans literatüründe, bireysel yatırımcıların bilgi toplama, tanımlama ve anlama, araştırma ve analiz etmeyi içeren finansal karar verme sürecini etkileyen en önemli faktörlerden biri psikolojik önyargılar olduğu kabul edilmektedir. Aynı zamanda finansal karar verme sürecinde psikolojik önyargılar kadar kişilik özelliklerinin de etkisinin bulunduğu belirtilmektedir (Kübilay ve Bayrakdaroğlu, 2016: 171). Öyle görülüyor ki davranışsal finans literatüründe bireylerin yatırım karar alma sürecinin ruh halleri, duyguları veya kişilik özellikleri gibi psikolojik faktörler tarafından önemli ölçüde şekillendirildiği kabul edilmektedir (Zaidi ve Tauni, 2012: 731; Sadi vd. 2011: 237).

Kişilik özellikleri, bir bireyi diğer bireylerden ayırt eden ve belirli koşullar altında belirli şekillerde cevap verme eğilimini yansıtan düşünce, duygu ve davranışları ifade eder (Roberts, 2009: 139). Bir başka ifade ile kişilik özellikleri, bireyin karar verme süreçlerini etkileyen bilişsel, duygusal ve motivasyonel özelliklerinin birleşiminden oluşur (Smith, 1999: 453; Dole ve Schroeder, 2001: 236). Kişilik özellikleri psikoloji literatüründe önemli bir yer sahip olsa da, çok az sayıda araştırma bireysel yatırımcıların kişilik özellikleri açısından nasıl farklılık gösterdiğini ve bu farklılıkların psikolojik önyargılarını nasıl etkileyebileceğini incelemiştir (Kourtidis vd., 2011: 548; Borghans vd., 2008: 976; Rzeszutek, 2015: 72; Moradia vd., 2013: 1194-1195).

Davranışsal finans, bireylerin aldıkları kararlarla başlar (Huang vd., 2016: 92). Slovic'e (1972: 780) göre, bir bireyin kişilik özellikleri de finansal karar verme sürecinde önemli bir rol oynar. Örneğin, kişilik özelliklerinde bireysel farklılıklar bir yatırımcının finansal yatırım kararları alırken risk alma eğilimini etkileyebilir (Mayfield vd., 2008: 231; Pak ve Mahmood, 2015: 371). Durand, Newby ve Sanghani (2008: 204-205) kişilik özelliklerinin yatırım performansı ve alım satım davranışıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sadi, Asl, Rostami, Gholipour ve Gholipour (2011: 339) bireysel yatırımcıların kişilik özelliklerinin çeşitli psikolojik önyargıları ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu belirlemiştir. Phan ve Zhou (2014: 92), bireylerin kişilik özelliklerinden gelen psikolojik bir takım faktörlerin yatırım davranışlarını etkilediğini söylemektedir. Rzeszutek (2015: 77), davranışsal önyargılara duyarlılık ile kişilik özellikleri arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Kübilay ve Bayrakdaroğlu (2016: 179) yatırımcıların kişilik özellikleri ile psikolojik önyargıları arasında bir ilişki olduğu ve yatırımcıların kişilik özelliklerinin finansal risk toleranslarını etkilediği tespit etmişlerdir.

Görüldüğü üzere yapılan çalışmalarda kişilik özelliklerinin yatırımcı davranışları üzerinde etkisinin olduğu (Zaidi ve Tauni, 2012: 734) ortaya konulmuştur. Bunun yanı sıra araştırmacılar, cinsiyet, yaş, gelir ve eğitim düzeyi gibi sosyo-demografik değişkenlerin bireyin finansal karar verme sürecinde etkileyebileceğini belirtmektedir (Maxfield vd., 2010: 592-593; Özmen ve Sümer, 2011: 7-8). Hallahan Faff ve McKenzie (2004: 58-59) cinsiyet, gelir ve servet durumunun finansal risk toleransı ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca erkeklerin, genç, eğitilmiş, varlıklı ve

yüksek kazançta sahip olan kişilerin ve bekârların riske karşı daha fazla toleranslı olduklarını belirlemişlerdir.

Yukarıda kısaca açıklanan çalışmalar hareketle, bu çalışmanın amacı bir bireyin farklı durumlar karşısında davranışlarına ve/veya tepkilerine yön veren (McCrae ve Costa, 1992: 175) ve aynı zamanda yaşamdaki rolünü de belirleyen (Chen ve Lai, 2010: 3) kişilik özellikleri ve sosyo-demografik özelliklerinin rasyonel karar verme süreçlerinden sapmalar olarak adlandırılan (Sefil ve Çilingiroğlu, 2011: 254) psikolojik önyargıları üzerindeki etkisi incelemektir. Çalışmanın ilk bölümünde davranışsal finans ve kişilik özellikleri ile ilgili açıklamalar yer almaktadır. Daha sonra psikolojik önyargıları (aşırı güven, aşırı iyimserlik, pişmanlıktan kaçma, kayıptan kaçma ve temsil etme eğilimi) üzerinde etkili olduğu düşünülen kişilik özelliklerine (dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengelik ve gelişime açıklık) ilişkin anket uygulamasına ve araştırmanın metodolojik bilgilerine yer verilmiştir. Son bölümde ise elde edilen bulgular ve sonuçlar yorumlanmıştır.

2. DAVRANIŞSAL FİNANS

Geleneksel Finans Teorileri, insanın rasyonel bir canlı olması nedeniyle finansal piyasalarda yaptığı ya da yapacağı işlemlerde de rasyonel davranacakları (Tekin, 2016: 75), değerlendirmeleri gereken ilgili tüm bilgilere kolaylıkla ulaşabilecekleri (Demir vd., 2011: 119; De Bondt vd., 2013: 101) ve dolayısıyla belirsizlik şartları altında karar verme durumunda yatırım alternatifleri arasından (Gümüş vd., 2013: 73) beklenen faydalarını maksimize edecek şekilde kararlar alacakları varsayımına (De Bondt vd., 2008: 1; Jurevičienė ve Ivanova, 2013: 54; Huang vd., 2015: 92) dayanmaktadır. Fakat gerçek dünyada finansal piyasalardaki karmaşık ve anormal olayları açıklayamazlar. Bu durum, davranışsal finans disiplininin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Huang vd., 2015: 92).

Davranışsal Finans Teorisi, rasyonel modellerin yeterli açıklama sağlamadığı durumlarda finansal piyasalarda meydana gelen anomalileri ya da yatırımcı davranışlarını sosyoloji, psikoloji ve finans teorileri ile birlikte kapsamlı bir şekilde açıklanmaya (Ricciardi ve Simon, 2000: 2; Fromlet, 2001: 65; Shiller, 2003: 83) çalışan nispeten yeni, ancak hızla gelişen disiplinler arası bir çalışma alanı olarak kabul edilmektedir (Bayar ve Kılıç, 2012: 179; Sansar, 2016: 137). Bu kapsamda bilişsel ve duygusal faktörlerin finansal piyasalardaki yatırımcıların karar alma süreçlerini nasıl etkilediğini anlamaya yönelik olarak (Olsen, 1998: 10; Süer, 2007: 97) yapılan pek çok çalışmanın ışığında davranışsal finans yaklaşımının temel çerçevesi oluşturmaktadır (Sefil ve Çilingiroğlu, 2011: 249; Öncü ve Özevin, 2017: 587).

Davranışsal Finans Teorisine göre insanlar çeşitli psikolojik ve sosyolojik faktörler sonucu farklı davranış eğilimleri göstermekte ve özellikle karar verme sürecinde bilişsel uyumsuzluklarının ve psikolojik yanlılıkları bulunmaktadır (Tetik vd., 2015: 37). Bir başka ifade ile insanlar zaman zaman optimal kararlar vermekte sapmalar yapabilmektedir. Bu sapmalar genellikle sistematik bir şekilde meydana gelmektedir (Barber ve Odean, 1999: 41). İşte bu noktada insanların, yatırım kararlarında yanlış sezgileri ya da tercihleri nedeniyle tam olarak rasyonel olmayan (Ritter, 2003: 430; Kim ve Nofsinger, 2008: 2) davranışlar sergileme eğilimi psikolojik önyargılar olarak tanımlanmaktadır (Demir vd., 2011: 118; Hayta, 2014: 335; Sansar, 2016: 140).

Davranışsal finans alanında yapılan araştırmalar incelediği zaman finans literatüründe rasyonel karar verme süreçlerinden sapmalar olarak da adlandırılan birçok psikolojik önyargının bulunduğu ve bu psikolojik önyargıların farklı şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu araştırma kapsamında finansal karar verme süreçlerinde bireyleri rasyonel davranmaktan alıkoyan (Sefil ve Çilingiroğlu, 2011: 254) psikolojik önyargılar, aşırı güven (Akin, 2009: 102; Küden, 2014: 55), aşırı iyimserlik (Küçük, 2014: 111; Phan ve Zhou, 2014: 83), pişmanlıktan kaçınma (Birgili, 2013: 36; Küden, 2014: 59), temsil etme eğilimi (Küçük, 2014: 110; Büyükaslan, 2012: 101) ve kayıptan kaçınma (Küçük, 2014: 112; Akin, 2009: 109) olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir.

Aşırı güven yatırımcıların ellerinde olan bilgilere piyasadaki daha fazla güvenme ve bireysel yeteneklerine olan aşırı inancıyla ilgilidir (Büyükaslan, 2012: 91). Bu yatırımcılar (aşırı güveni olan kişiler) piyasadaki veriler iyi olduğunda daha fazla varlık satın alma, kötü olduğunda ise daha fazla varlık satma eğilimi göstermektedir (Akın, 2017: 13). Aşırı güven, finansal piyasalarda yatırımcıların

riski hafife alma ve finansal piyasaları yenmek için yeteneklerini fazla abartmalarından neden olmaktadır (De Bondt vd., 2008: 5).

Aşırı iyimserlik, yatırımcıların gelecekte gerçekleşmesi olası durumlara ilişkin tahminlerinde sonuçlarının pozitif olacağını düşünmesini göstermektedir. Aşırı iyimser yatırımcılar tercihinin doğruluğundan şüphe etmeyen ve yatırımının getirisi ile ilgili her şeyin kendi kontrolleri altında olduğunu inanan kişilerdir. Aşırı iyimser yatırımcılar kazanç durumunda yatırım kararını önemserken, zarar durumunda yatırım tercihini önemsememektedir (Asoy ve Saldanlı, 2017: 103).

Pişmanlıktan Kaçınma, kaybedenleri satmaya ikna etmenin kazananları satmaya ikna etmekten daha zor olacağı fikrine dayanmaktadır. Finansal kararlar almada pişmanlık önemli bir rol oynamaktadır. Pişmanlık ise geçmişte daha iyi sonuçlanacak bir karar alma fırsatı varken bunun seçilmeyip kötü bir karar alınmasından kaynaklanmaktadır (Michenaud ve Solnik, 2008: 677-678). Bu anlayışa göre yatırımcılar, kaybettiği yatırımları daha fazla süre elinde tutmakta, ancak kazandıklarını daha hızlı ellerinden çıkarmaktadırlar (Akin, 2009: 110).

Kayıptan Kaçınma, bir yatırımcının aynı değerde bir şeyi kaybettiğindeki üzüntüsünün, aynı değerdeki bir şeyi kazanmasındaki mutluluğundan daha fazla olduğunu varsayımına dayanır (Birgili, 2013: 36). Bu açıdan yatırımcıların kazanmayı ya da kaybetmeyi içeren riskler karşısındaki tutumlarının çok farklı olmaktadır (Aytekin ve Aygün, 2016: 154).

Temsil etme eğilimi, kalıplaşmış yargılara bağımlılık (De Bondt vd., 2008: 5) olarak kabul edilmektedir. Bu yatırımları yanlış sınıflandırmalarına neden olur (Nilsson, 2008: 310). Temsil etme eğilimi finansal piyasalarda yatırımcılar iki yatırım aracı arasında tercihte bulunduğu kendisine daha yakın hissettiği yatırım aracının seçeceğini anlayışına dayanır. Buna göre yatırımcılar yatırım kararı verirken belirli önyargılara göre hareket etmektedir (Birgili, 2013: 33).

3. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Kişilik özellikleri bir bireyin kendine özgü belirgin, değişmeyen ve tutarlı davranış kalıplarını açıklayan ve farklı durumlar karşısında verdikleri duygusal ve davranışsal tepkilerini şekillendiren yapılar şeklinde ifade edilir (Caligiuri, 2000: 71; Llewellyn ve Wilson, 2003: 342). Kişilik özellikleri bireylerin kısmen doğuştan getirdikleri biyolojik ve psikolojik özelliklerinin (Gökdeniz ve Merdan, 2011: 24) yanı sıra sosyalleşme ve eğitim ile kazandıkları (Öztürk vd., 2015: 739; Pizur-Barnekow ve Knutson., 2009: 158) yetenekleri (örneğin, genel zekâ yanı sıra sayısal, sözel, mekânsal veya duygusal zekâ), güdeleri (örneğin, başarı, güç ya da bağımlılık ihtiyacı), tutumları (değer yargıları dâhil) ve mizaç özelliklerini içermektedir (Brandstätter, 2010: 2; Moldasheva ve Mahmood, 2014: 344).

Kişilik, bireye özgü bir özelliktir (Özsoy ve Yıldız, 2013: 3). Literatürde kişilik yaklaşımı doğrultusunda kişiliği temsil eden özelliklerin neler olduklarına yönelik birçok yaklaşım ileri sürülmekle birlikte (Çetin ve Varoğlu, 2009: 59), özellikler yaklaşımına dayanan ve aynı zamanda “Büyük Beş” olarak da bilinen beş faktörlü bir kişilik modelinin ön plana çıktığı görülmektedir (Basım vd., 2009: 22; Doğan, 2013: 57). 1990’lı yıllarda ortaya konulan beş faktör kişilik modelde yer alan beş faktör kişilik özellikleri dışadönüklük (extraversion), uyumluluk (agreeableness), sorumluluk (conscientiousness), duygusal dengeliklik (emotional stability) ve deneyime açıklık (openness to experience) şeklinde (Heaven ve Ciarrochi, 2012:519; Just, 2011: 765; Komarraju, 2009: 47; Sığırı ve Gürbüz, 2011: 31; Bacanlı vd., 2009: 262; Çarıkcı, 2010: 43; Dal, 2014: 148; Çivitçi ve Arıcıoğlu, 2012: 82) kabul edilmektedir.

Dışadönüklük özelliğine sahip bireyler, aktif, konuşkan, sıcakkanlı, sevecen, enerjik, insan odaklı, iddialı, iyimser, cesur, baskın, girişken ve sosyal kişiler olarak tanımlanır. Dışa dönük kişiler diğerlerinden daha üstün olmayı istemekte ve ödüllere karşı duyarlı olmakla beraber ödül kazanmakla motive olmaktadır (Barrick ve Mount, 1991: 3; Barrick vd., 2002: 45). Dışadönükler daha fazla pozitif etkiye, daha fazla pozitif olay beklentisi ve daha güçlü tepkiye ve içedönüklerden daha fazla enerjiye sahiptirler (Tatlılıoğlu, 2014: 946).

Uyumluluk bireylerin açık fikirli, başkalarına yardım etmeye istekli, işbirlikçi, hoşgörülü, sempatik, merhametli, nazik, saygılı, bağışlayıcı, fedakâr, esnek, mütevazı, dürüst ve güvenilir olma gibi özelliklerini kapsamaktadır (McCrae ve Costa, 1987: 85). Uyumluluğun tanımları, başkalarıyla

işbirliğine yatkınlık ve sosyal uyuma önem verme, sempatik ve arkadaş canlısı olma eğilimi ile ilişkili temel özellik olduğunu göstermektedir (Barrick vd., 2002: 41).

Sorumluluk, vicdanlı, disiplinli, dikkatli, başarı odaklı, dakik, düzenli, planlı, pratik, kararlı, çalışkan, sorumlu, dürüst ve tedbirli olma gibi özellikleri temsil etmektedir (McCrae ve John, 1992: 178). Sorumluluk, bireylerin dürtülerini nasıl kontrol ettiğini ifade eder (Bitlisli, 2013: 462). Öyle ki sorumluluk bireylerin ne derece güvenilir, çalışkan, kararlı, öz disiplinli ve başarı odaklı kişiler olduğunu tanımlar (Barrick vd., 2002: 41). Sorumluluk özelliğine yüksek düzeyde olan kişilerin çatışmaya girme olasılıkları düşüktür (Bono vd., 2002: 319).

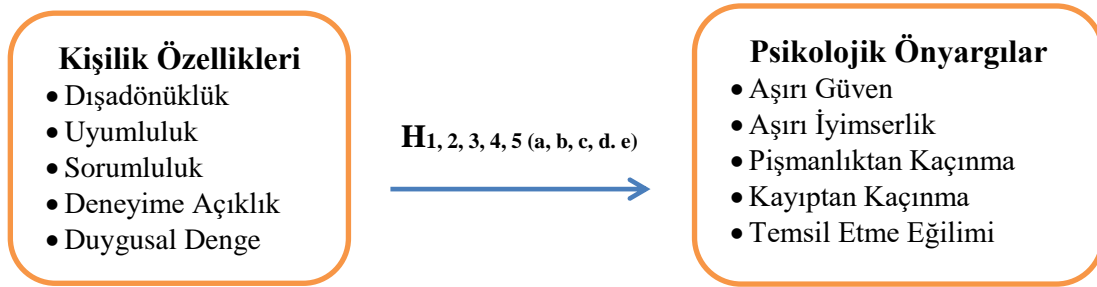
Duygusal Dengelilik, sakin, rahat, kararlı, kendine güvenen, kendinden hoşnut, dayanıklı, sabırlı ve objektif olma gibi özelliklere işaret etmektedir (McCrae ve Costa, 1987: 85). Duygusal dengesizlik, genellikle endişeli, güvensiz, korumacı, gergin ve kaygılı bir durumu yansıtır (Tatlılıoğlu, 2014: 946). Araştırmalar, endişeli, sinirli, kendine acıyan nevroitik kişilerin duygusal açıdan dengede olan kişilere göre daha az başarılı olabileceklerini çünkü bu özelliklerin görevin yerine getirilmesine engel olabileceğini belirtmektedir (Barrick ve Mount, 1991: 5).

Deneyime Açıklık, hayal gücü, orijinal, yaratıcı, maceracı, meraklı, analitik, yenilikçi, çok yönlü düşünme, bağımsız ve sanatçı ruhlu olma gibi özelliklerle ilişkilidir (McCrae ve John, 1992: 178). Gelişime Açıklık tanımlanması en zor olan özelliktir (Barrick ve Mount, 1991: 5). Öyle ki gelişime açıklık, hayal gücü ile başlar (İrengün ve Arıkboğa, 2015: 1190) ve özellikle aykırı düşünme gibi yaratıcılığa ilişkin zihinsel yönler açısından zekâ ile pozitif yönlü bir ilişki içindedir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 59).

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Araştırmanın Amacı, Modeli ve Hipotezleri

Bu çalışmanın temel amacı kişilik özelliklerinin davranışsal finans üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmada kişilik özellikleri (dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, deneyime açıklık ve duygusal denge) ve davranışsal finans (aşırı güven, aşırı iyimserlik, pişmanlıktan kaçınma, kayıptan kaçınma ve temsil etme eğilimi) arasındaki ilişki alt boyutlar çerçevesinde ele alınmıştır. Bu amaçla nicel bir araştırma tasarlanmış ve Kilis 7 Aralık Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 295 öğrenciden anket yöntemi ile elde edilen verilerin analizi ile sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Literatür taramasına bağlı olarak öğrencilerin kişilik özellikleri ve davranışsal finans düzeyini etkileyeceği varsayımından hareketle araştırmanın hipotezlerini bütün olarak gösteren araştırma modeline Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

Araştırma modeline göre kişilik ile ilgili özellikler bağımsız değişkendir. Davranışsal finans ise modelin bağımlı değişkenlerini oluşturmaktadır. Araştırma modelinde de görüldüğü gibi kişilik özelliklerinin davranışsal finans üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın modeli çerçevesinde oluşturulan araştırma hipotezleri aşağıda belirtilmiştir.

H_{1(a)(b)(c)(d)(e)}:Kişiliğin dışadönüklük özelliği/boyutunun davranışsal finansın tüm özellikleri/boyutları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_{2(a)(b)(c)(d)(e)}:Kişiliğin uyumluluk özelliği/boyutunun davranışsal finansın tüm özellikleri/boyutları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

- H_{3(a)(b)(c)(d)(e)}**:Kişiliğin sorumluluk özelliği/boyutunun davranışsal finansın tüm özellikleri/boyutları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
- H_{4(a)(b)(c)(d)(e)}**:Kişiliğin deneyime açıklık özelliği/boyutunun davranışsal finansın tüm özellikleri/boyutları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
- H_{5(a)(b)(c)(d)(e)}**:Kişiliğin duygusal denge özelliği/boyutunun davranışsal finansın tüm özellikleri/boyutları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
- H_{6(a)(b)(c)(d)}**: Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin davranışsal finansın tüm özellikleri/boyutları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

4.2. Veri Toplama Süreci, Örneklem ve Analiz Yöntemleri

Nicel olarak tasarlanan araştırmada veri toplamak için anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 4 adet soruya yer verilerek katılımcıların sosyo-demografik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde katılımcıların kişilik özelliklerini belirlemek için beş faktör altında 50 soru yer almıştır. Katılımcıların kişilik özelliklerinin ölçümü için Goldberg (1992) tarafından geliştirilen ve International Personality Item Pool WEB sayfasında araştırmacıların serbest kullanımına sunulan Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği araştırmacılar tarafından İngilizce aslından Türkçe 'ye uyarlanmıştır. Üçüncü bölümde katılımcıların psikolojik önyargılarını ölçmek için Gül vd.,'nin (2017) Böyükaslan (2012), Ede (2007) ve Ateş'in (2007) çalışmalarından yararlanarak oluşturmuş olduğu anket kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan tüm ölçüm araçları istatistiksel analiz için "kesinlikle katılmıyorum" ile "kesinlikle katılıyorum" şeklinde 1 ile 5 arasında değişen 5'li Likert Sistemi bir ölçekle ölçülmüştür. Kilis 7 Aralık Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde 2018-2019 Eğitim ve Öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören öğrencileri arasından tesadüfi olarak seçilen 350 öğrenci ile anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Fakat elde edilen anketlerin incelenmesi sonucunda 295 tanesinin analize uygun olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler istatistiksel analizlerinin yapılmasında SPSS 22.0 programı kullanılarak, öncelikle çalışma kapsamında kullanılan ölçeklerin yapı geçerliliği test etmek için faktör analizi yapılmış ve güvenilirliklerini ölçmek için Cronbach α katsayı değeri hesaplanmıştır. Daha sonra hipotezleri test etmek için korelasyon ve çoklu (multiple) doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır.

4.4. Araştırmanın Sınırları ve Kısıtları

Araştırmanın en önemli kısıtı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi lisans öğrencileri ile sınırlı tutulması tutulmasıdır. Bunu yanı sıra öğrencilerden elde edilen bulguların kişilik özelliklerinin psikolojik önyargıları nasıl şekillendiği konusunda önemli ipuçları sağlayacağı düşünülmektedir.

5. BULGU VE ANALİZLER

5.1. Araştırma Örneklemine İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler

Kişilik özelliklerinin psikolojik önyargılar üzerindeki etkisinin belirlenmesi için yapılan araştırma kapsamında katılımcılar ile ilgili sosyo-demografik özellikler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılar İle İlgili Sosyo-Demografik Özellikler

Cinsiyet	N	%	Sınıf	N	%
Erkek	143	48,5	1.Sınıf	13	4,4
Kadın	152	51,5	2.Sınıf	56	19,0
Toplam	295	100	3.Sınıf	96	32,5
			4.Sınıf	130	44,1
			Toplam	295	100
Yaş	N	%	Ailenin Aylık Geliri	N	%
18-20 yaş	46	15,6	1.500 TL'den az	76	25,8
21-23 yaş	193	65,4	1.501-2.000 TL	100	33,9
24 yaş ve üzeri	56	19,0	2.001 -2.500 TL	38	12,9
Toplam	295	100	2.501-3.000 TL	56	19,0
			3.001 TL ve üzeri	25	8,5
			Toplam	295	100

Tablo 1'den görüldüğü üzere araştırma kapsamında yer alan katılımcıların %48,5'i erkek ve %51,5'i kadın ve ankete cevap verenlerin %15,6'sı 18-20 yaş arasında, %65,4'ü 21-23 yaş arasında, %19'u 24 yaş ve üzerindedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %4,4'ü 1.sınıf, %19'u 2.sınıf, %32,5'i 3.sınıf ve %44,1'i 4.sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine bakıldığında %25,8'inin 1.500 TL'den az, %33,9'unun 1.501-2.000 TL, %12,9'unun 2.001-2.500 TL, %19'unun 2.501-3.000 TL ve %8,5'inin 3.001 TL ve üzeri geliri sahip olduğu görülmektedir.

5.2. Araştırma Ölçeklerinin Geçerlilik ve Güvenilirliği

Araştırmada veri toplama ve aynı zamanda analizler için kullanılan ölçeklerin her birinin yapısal geçerlilikleri ayrı ayrı test edilmiştir. Kişilik özelliklerinin ölçümü için faydalanılan ölçeğine ilişkin tanımlayıcı istatistikler, güvenilirlik ve geçerlilik değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikleri, Güvenilirlik ve Geçerlilik Değerleri
DS=Dışadönüklük, UY=Uyumluluk, SO=Sorumluluk, DA=Deneyime Açıklık, DD=Duygusal Denge

Kişilik Özellikleri Ölçeği									
Boyutlar	Sorular	Faktör Yüğü	Öz Değer	Açıklanan Varyans%	Cronbach Alpha	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Dışadönüklük	DS_11	,795	6,208	14,065	,791	3,6237	1,01893	-,608	-,232
	DS_21	,812							
	DS_31	,649							
Uyumluluk	UY_7	,673	2,595	11,329	,729	3,8929	,77278	-1,084	1,155
	UY_27	,639							
	UY_37	,720							
	UY_42	,737							
	UY_47	,480							
Sorumluluk	SO_23	,725	1,778	11,275	,783	3,8731	,77711	-1,149	1,802
	SO_38	,737							
	SO_48	,769							
	SO_28	,623							
	SO_33	,482							
Deneyime Açıklık	DA_15	,578	1,615	10,914	,820	3,6119	,77902	-,785	,986
	DA_20	,454							
	DA_25	,756							
	DA_30	,761							
	DA_35	,764							
	DA_40	,709							
Duygusal Denge	DD_9	,679	1,374	8,960	,761	3,1241	,95115	-,110	-,813
	DD_14	,803							
	DD_24	,792							
	DD_44	,770							
	DD_19	,453							
Ölçeğin Genel Olarak Cronbach Alpha Değeri				,856					
Açıklanan Toplam Varyans %				56,543					
KMO				,832					
Barlett Testi Ki-Kare (df=276)				2534,359					
sig				,000					

Tablo 2'de beş faktör kişilik özellikleri ölçeğine ilişkin tanımlayıcı istatistikler, güvenilirlik ve yapısal geçerlilik analizi sonuçları yer almaktadır. Katılımcıların kişilik özellikleri/boyutlarını ölçmek için 50 değişkenli bir ölçekten faydalanılmış olmasına rağmen yapılan faktör analizi sonucunda 26 değişken güvenilirlik değerlerini azaltma ve/veya faktör yüklerinin düşük olması gibi nedenlerle ölçekten çıkarılmış ve faktör analizi tekrar yapılmıştır. Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis) Varimax rotasyonu uygulanan faktör analizi sonucuna göre 24 değişkenden oluşan beş faktör kişilik özellikleri ölçeğinin orijinal ölçekle uyumlu olarak beş faktör altında toplandığı görülmüştür. Tablo 2'de yer alan sonuçlara göre beş faktör kişilik özellikleri ölçeğine ilişkin örneklem yeterlilik katsayısı 0,832 Kaiser-Meyer-Olkin ve 2534,359 ki-kare değerine karşılık gelen Barlett's testi sonucunun sig. $p < 0,01$ olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç veri setinin faktör analizi yapmak için uygun olduğunu göstermektedir. Beş faktör kişilik özellikleri ölçeğinin güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) 0,856 olarak saptanmıştır. Beş faktör kişilik özellikleri ölçeğine ait faktör analizi sonucu özdeğeri 6,208 olan dışadönüklük boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha Katsayısı 0,791 ve açıklanan varyans %14,065; özdeğeri 2,595 olan uyumluluk boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha Katsayısı 0,729 ve açıklanan varyans %11,329; özdeğeri 1,778 olan

sorumluluk boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha Katsayısı 0,783 ve açıklanan varyans %11,275; özdeğeri 1,615 olan deneyime açıklık boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha Katsayısı 0,820 ve açıklanan varyans %10,914 ve 1,374 olan özdeğeri duygusal denge boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha Katsayısı 0,761 ve açıklanan varyans % 8,960'dir. Analiz sonucu beş faktör kişilik özellikleri/boyutunun beş faktörün açıkladığı toplam varyans değeri üzerinden %56,543 açıklama kapasitesine sahip bir ölçekle ölçülebileceği tespit edilmiştir. Aynı zamanda elde edilen verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 2,5$ sınırları içinde sifıra yakın olduğu saptanmıştır. Genel olarak beş faktör kişilik özellikleri ölçeğine ilişkin bütün değerler dikkate alındığı zaman ölçeğin güvenilir ve geçerlilik düzeyinin oldukça yüksek olduğu ve normal dağılım varsayımını sağladığı görülmektedir.

Tablo 3. Psikolojik Önyargılar Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler, Güvenilirlik ve Geçerlilik Değerleri
AG=Aşırı Güven, Aİ=Aşırı İyimserlik, PK=Pişmanlıktan Kaçınma, KK=Kayıptan Kaçınma

Davranışsal Finans Ölçeği									
Boyutlar	Sorular	Faktör Yüğü	Öz Değer	Açıklanan Varyans%	Cronbach Alpha	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Aşırı Güven	AG_1	,730	3,372	20,950	,705	3,3616	,86392	-,450	,180
	AG_2	,796							
	AG_3	,729							
Aşırı İyimserlik	Aİ_3	,736	2,020	17,586	,668	3,1966	,96203	-,071	-,507
	Aİ_4	,811							
Pişmanlıktan Kaçınma	PK_1	,570	1,967	15,578	,688	3,3237	,95891	-,130	-,382
	PK_2	,893							
Kayıptan Kaçınma	KK_1	,717	1,798	14,294	,623	3,5000	,98802	-,242	-,106
	KK_2	,836							
Ölçeğin Genel Olarak Cronbach Alpha Değeri									,788
Açıklanan Toplam Varyans %									68,408
KMO									,831
Barlett Testi									553,214
Ki-Kare (df=36)									
sig									,000

Tablo 3'te psikolojik önyargılar ölçeğine ilişkin tanımlayıcı istatistikler, güvenilirlik ve yapısal geçerlilik analizi sonuçları yer almaktadır. Katılımcıların psikolojik önyargılarını ölçmek için 15 değişkenli bir ölçekten faydalanılmış olmasına rağmen yapılan faktör analizi sonucunda 6 değişken güvenilirlik değerlerini azaltma ve/veya faktör yüklerinin düşük olması gibi nedenlerle ölçekten çıkarılmış ve faktör analizi tekrar yapılmıştır. Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis) Varimax rotasyonu uygulanan faktör analizi sonucuna göre 9 değişken ilgili faktörlere yüklenmiş ve psikolojik önyargıların temsil etme alt boyutu ilgili faktöre yüklenmediği için analizden çıkartılmıştır. Tablo 3'te yer alan sonuçlara göre psikolojik önyargılar ölçeğine ilişkin örneklem yeterlilik katsayısı 0,831 Kaiser-Meyer-Olkin ve 553,214 ki-kare değerine karşılık gelen Barlett's testi sonucunun sig. $p < 0,01$ olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç veri setinin faktör analizi yapmak için uygun olduğunu göstermektedir.

Psikolojik önyargılar ölçeğinin güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) 0,788 olarak saptanmıştır. Psikolojik önyargılar ölçeğine ait faktör analizi sonucu özdeğeri 3,372 olan aşırı güven boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha Katsayısı 0,705 ve açıklanan varyans % 20,950; özdeğeri 2,020 olan aşırı iyimserlik boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha Katsayısı 0,668 ve açıklanan varyans %17,586; özdeğeri 1,967 olan pişmanlıktan kaçınma boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha Katsayısı 0,688 ve açıklanan varyans %15,578; özdeğeri 1,798 olan deneyime açıklık boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha Katsayısı 0,623 ve açıklanan varyans % 14,294'dür. Analiz sonucu psikolojik önyargıların dört faktörün açıkladığı toplam varyans değeri üzerinden %68,408 açıklama kapasitesine sahip bir ölçekle ölçülebileceği tespit edilmiştir. Aynı zamanda elde edilen verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 2,5$ sınırları içinde sifıra yakın olduğu saptanmıştır. Genel olarak psikolojik önyargılar ölçeğine ilişkin bütün değerler dikkate alındığı zaman ölçeğin güvenilir ve geçerlilik düzeyinin oldukça yüksek olduğu ve normal dağılım varsayımını sağladığı görülmektedir.

5.3. Hipotezlerin Testi

Tablo 4'te araştırma modeli kapsamında geliştirilen hipotezleri test etmeden önce bağımsız ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkilerin yönünü ve derecesini görmek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4. Değişkenlere İlişkin Korelasyon Katsayıları (N = 295)

Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
(1) Dışadönüklük	1								
(2) Uyumluluk	,422**	1							
(3) Sorumluluk	,358**	,422**	1						
(4) Deneyime Açıklık	,447**	,399**	,491**	1					
(5) Duygusal Denge	,119*	,058	,149*	,155**	1				
(6) Aşırı Güven	,393**	,276**	,397**	,422**	,090	1			
(7) Aşırı İyimserlik	,194**	,170**	,333**	,265**	,097	,430**	1		
(8) Pişmanlıktan Kaçınma	,223**	,082	,264**	,334**	,246**	,402**	,455**	1	
(9) Kayıtan Kaçınma	,192**	,109	,247**	,317**	,145*	,397**	,334**	,368**	1

*p<0.05, **p<0.01

Tablo 4'te görüldüğü üzere kişilik özelliklerinden uyumluluk ile duygusal denge ($r=,058$; $p>,05$); pişmanlıktan kaçınma ($r=,082$; $p>,05$) ve kayıptan kaçınma ($r=,109$; $p>,05$); kişilik özelliklerinden duygusal denge ile aşırı güven ($r=,090$; $p>,05$) ve aşırı iyimserlik ($r=,097$; $p>,05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kişilik özelliklerinden duygusal denge ile dışadönüklük ($r=,119$; $p<,05$), duygusal denge ile deneyime açıklık ($r=,149$; $p<,05$) ve duygusal denge ile kayıptan kaçınma ($r=,145$; $p<,05$) arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kişilik özellikleri ve psikolojik önyargıların diğer alt boyutları arasında ise söz konusu değişkenlere ilişkin bütün korelasyon değerlerinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Bağımsız ve bağımlı değişkenler arasındaki anlamlı ilişkilerin tespitinden sonra araştırma modeli kapsamında geliştirilen hipotezleri test etmek üzere oluşturulan regresyon modellerinin analizleri yapılmıştır. Bu çalışmada regresyon analizi sonuçları değerlendirilirken ANOVA (F) tabloları, tolerans indeksleri ve VIF (Varyans Enflasyon Faktörü) değerleri, Durbin-Watson istatistiği, standardize beta katsayıları (β) ve R^2 determinant katsayısı (belirleyicilik katsayısı) dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda kişiliğin dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, deneyime açıklık ve duygusal denge özellikleri/boyutlarının psikolojik önyargıların aşırı güven, aşırı iyimserlik, pişmanlıktan kaçınma ve kayıptan kaçınma alt boyutları üzerindeki etkilerini belirlemeden önce kurulan regresyon modelinin geçerli ve anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA testi sonucu ortaya çıkan F değerlerine bakılmıştır. Verilerin analize uygun olduğu belirlendikten sonra kurulan regresyon modellerinde artık (residual) değerler arasında oto-korelasyon olup olmadığını belirlemek için Durbin-Watson istatistiği değerleri incelenmiştir. Durbin-Watson istatistiğinin 1,5 ile 2,5 civarında değer alması oto-korelasyon olmadığını göstermektedir (Field, 2013: 221) Modelde ayrıca bağımsız değişkenler arasında yüksek korelasyon ya da çoklu-bağıntı (multi-collinearity) probleminin olup olmadığı belirlemek amacıyla tolerans indeksleri ve varyans şişme (VIF) değerlerine bakılmıştır. Tolerans indekslerinin 0,20'den büyük (Tolerance > 0,20) ve VIF değerlerinin 10'dan küçük (VIF < 10) olması (Büyüköztürk, 2010: 101) gerekmektedir. Son olarak, regresyon analizinde standardize beta katsayılarının (β) kullanılması sonuçların yorumlanması açısından daha uygun olduğu (Eryiğit, 2009: 87) belirtilmektedir. R^2 determinant katsayısı ise bağımlı değişkendeki varyansın yani değişimin yüzde kaçının bağımsız değişken tarafından açıklandığını ifade etmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 231).

Tablo 5'te araştırma modeli kapsamında geliştirilen $H_{1, 2, 3, 4, 5}$ (a, b, c, d, e) hipotezlerini test etmek üzere yapılan regresyon analizi sonuçları yer almaktadır. Tablo 5'te yer alan ANOVA testi sonuçlarına göre modelin anlamlılığını ölçen Sig. F değeri 0,001'den küçük olduğu için kurulan bütün regresyon modellerinin anlamlı ve geçerli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bütün regresyon modellerinin Durbin-Watson istatistikleri, VIF değerleri ve tolerans indekslerinin kabul edilen sınırlar içerisinde olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Kişilik Özellikleri Boyutlarının Davranışsal Finans Boyutları Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Regresyon Analizleri

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	F	Sig. F	Durbin-Watson	R ²	β	t	Sig.	Collinearity Statistics	
									Tolerance	VIF
Aşırı Güven	H _{1(a)}	20,585	,000	1,824	,263	,217	3,638	,000***	,720	1,389
	H _{2(a)}					,009	,153	,878	,720	1,389
	H _{3(a)}					,208	3,413	,001*	,686	1,458
	H _{4(a)}					,219	3,508	,001*	,654	1,529
	H _{5(a)}					-,001	-,015	,988	,966	1,035
Aşırı İyimserlik	H _{1(b)}	8,443	,000	1,836	,127	,050	,774	,440	,720	1,389
	H _{2(b)}					-,006	-,098	,922	,720	1,389
	H _{3(b)}					,256	3,865	,000***	,686	1,458
	H _{4(b)}					,113	1,669	,096	,654	1,529
	H _{5(b)}					,035	,633	,527	,966	1,035
Pişmanlıktan Kaçınma	H _{1(c)}	12,186	,000	1,887	,174	,095	1,512	,132	,720	1,389
	H _{2(c)}					-,124	-1,964	,050*	,720	1,389
	H _{3(c)}					,134	2,075	,039*	,686	1,458
	H _{4(c)}					,246	3,726	,000***	,654	1,529
	H _{5(c)}					,184	3,387	,001*	,966	1,035
Kayıptan Kaçınma	H _{1(d)}	8,188	,000	2,020	,124	,058	,887	,376	,720	1,389
	H _{2(d)}					-,070	-1,080	,281	,720	1,389
	H _{3(d)}					,122	1,832	,068	,686	1,458
	H _{4(d)}					,246	3,614	,000***	,654	1,529
	H _{5(d)}					,087	1,546	,123	,966	1,035

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Tablo 5’de yer alan birinci bölümde kişiliğin “dışadönüklük” ($\beta=,217$; $p<,001$), “sorumluluk” ($\beta=,208$; $p<,01$) ve “deneyime açıklık” ($\beta=,219$; $p<,001$) özellikleri/boyutlarının psikolojik önyargıların “aşırı güven” özelliği/boyutu üzerinde pozitif yönde anlamlı etkilerinin olduğu, ancak “uyumluluk” ($\beta=,109$; $p>,05$) ve “duygusal denge” ($\beta=,001$; $p>,05$) özellikleri/boyutlarının anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Elde edilen bu regresyon modeli ile “aşırı güven” özelliği/boyutunun %26’3’lük kısmını açıkladığı ($F = 20,585$, $p<,001$) ortaya konmuştur. Sonuç olarak **H_{1(a)}**, **H_{1(c)}** ve **H_{1(d)}** hipotezleri kabul edilirken, **H_{1(b)}** ve **H_{1(e)}** hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 5’de yer alan ikinci bölümde kişiliğin “sorumluluk” ($\beta=,256$; $p<,001$), özellikleri/boyutunun psikolojik önyargıların “aşırı iyimserlik” özelliği/boyutu üzerinde pozitif yönde anlamlı etkilerinin olduğu, ancak “dışadönüklük” ($\beta = ,050$; $p>,05$), “uyumluluk” ($\beta = -,006$; $p>,05$), “deneyime açıklık” ($\beta=,113$; $p>,05$) ve “duygusal denge” ($\beta=,035$; $p>,05$) özellikleri/boyutlarının psikolojik önyargıların “aşırı iyimserlik” özelliği/boyutu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Elde edilen bu regresyon modeli ile “aşırı iyimserlik” özelliği/boyutunun %12’7’lik kısmını açıkladığı ($F=8443$, $p<,001$) ortaya konmuştur. Sonuç olarak **H_{2(c)}**, hipotezi kabul edilirken, **H_{2(a)}**, **H_{2(b)}**, **H_{2(d)}** ve **H_{2(e)}** hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 5’de yer alan üçüncü bölümde kişiliğin “uyumluluk” ($\beta=,124$; $p<,05$), özellikleri/boyutunun psikolojik önyargıların “pişmanlıktan kaçınma” özelliği/boyutu üzerinde negatif yönde anlamlı etkilerinin olduğu, “sorumluluk” ($\beta=,134$; $p < ,05$), “deneyime açıklık” ($\beta=,246$; $p < ,001$) ve “duygusal denge” ($\beta=,184$; $p<,01$) özellikleri/boyutlarının psikolojik önyargıların “pişmanlıktan kaçınma” özelliği/boyutu üzerinde pozitif yönde anlamlı etkilerinin olduğu görülmüştür. Ancak “dışadönüklük” ($\beta=,095$; $p>,05$) özellikleri/boyutunun psikolojik önyargıların “pişmanlıktan kaçınma” özelliği/boyutu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Elde edilen bu regresyon modeli ile “pişmanlıktan kaçınma” özelliği/boyutunun %17’4’lük kısmını açıkladığı ($F=12,186$, $p<,001$) ortaya konmuştur. Sonuç olarak **H_{3(b)}**, **H_{3(c)}**, **H_{3(d)}**, **H_{3(e)}** hipotezleri kabul edilirken, **H_{3(a)}** hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 5’de yer alan dördüncü bölümde kişiliğin “deneyime açıklık” ($\beta=,246$; $p<,001$) özellikleri/boyutu psikolojik önyargıların “kayıptan kaçınma” özelliği/boyutu üzerinde pozitif yönde anlamlı etkilerinin olduğu görülmüştür. Ancak “dışadönüklük” ($\beta = ,058$; $p > ,05$), “uyumluluk” ($\beta=-,070$; $p>,05$), “sorumluluk” ($\beta=,122$; $p>,05$), “duygusal denge” ($\beta=,087$; $p>,05$) ve özellikleri/boyutlarının psikolojik önyargıların “kayıptan kaçınma” özelliği/boyutu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Elde edilen bu regresyon modeli ile “kayıptan kaçınma” özelliği/boyutunun %12,4’lük kısmını açıkladığı ($F=8,188$; $p<,001$) ortaya konmuştur. Sonuç olarak $H_{4(a)}$ hipotezi kabul edilirken, $H_{4(a)}$, $H_{4(b)}$, $H_{4(c)}$, $H_{4(e)}$ hipotezleri reddedilmiştir.

5.3. T Testleri

Öğrencilerin psikolojik önyargıların düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilk olarak karşılaştırılan grupların varyanslarının homojenliği test edilmiştir. Levene testi sonucunda aşırı güven ($p=,419$), pişmanlıktan kaçınma ($p=,116$) ve kayıptan kaçınma ($p=,314$) için cinsiyet grup varyanslarının ($p>0,05$) homojen olduğu, ancak aşırı iyimserlik ($p=,007$) grup varyansının ($p<0,05$) homojen olmadığı belirlenmiştir. Tablo 6’da Levene Testi sonuçlarına göre yapılan Bağımsız Örneklem T-Testi analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6. T Testi Sonuçları

			N	Ort.	Stan.Sap	t	sd	p
Aşırı Güven	Cinsiyet	Kadın	143	3,2844	,84657	-1,492	293	,137
		Erkek	152	3,4342	,87651			
Aşırı İyimserlik	Cinsiyet	Kadın	143	3,1678	,86591	-,501	288,349	,617
		Erkek	152	3,2237	1,04658			
Pişmanlıktan Kaçınma	Cinsiyet	Kadın	143	3,3287	,92139	,086	293	,932
		Erkek	152	3,3191	,99593			
Kayıptan Kaçınma	Cinsiyet	Kadın	143	3,5245	,94072	,412	293	,681
		Erkek	152	3,4770	1,03312			
		Erkek	143	3,2844	,84657			

*% 0, 5 seviyesinde anlamlı

Tablo 6’deki t testi sonuçlarına göre aşırı güven ($t=-1,492$; $p=,127$), aşırı iyimserlik ($t=-,501$; $p=,617$), pişmanlıktan kaçınma ($t=,086$; $p=,932$) ve kayıptan kaçınma ($t=,412$; $p=,681$) öğrencilerin cinsiyetine göre bir farklılık göstermemektedir. Sonuç olarak H_{6a} hipotezi reddedilmiştir.

5.4. Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

Öğrencilerin psikolojik önyargıların düzeylerinin yaş, sınıf ve ailenin aylık gelirleri değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla Tek Yönlü Varyans (ANOVA) yapılmıştır. Bu analizden önce Levene testi ile grup varyanslarının homojenliği ölçülmüştür.

Levene testi sonucunda yaş değişkeni için aşırı güven ($p=,865$), aşırı iyimserlik ($p=,347$), pişmanlıktan kaçınma ($p=,779$) ve kayıptan kaçınma ($p=,194$) grup varyanslarının homojen ($p>0,05$) olduğu ve dolayısıyla ANOVA analizinin ön koşulunu sağladığı görülmüştür. Yapılan ikinci Levene testi sonucunda sınıf değişkeni için aşırı güven ($p=,113$), aşırı iyimserlik ($p=,472$), pişmanlıktan kaçınma ($p=,984$) ve kayıptan kaçınma ($p=,951$) grup varyanslarının homojen ($p>0,05$) olduğu ve dolayısıyla ANOVA analizinin ön koşulunu sağladığı görülmüştür. Yapılan üçüncü Levene testi sonucunda ailenin aylık geliri değişkeni için aşırı güven ($p=,915$), aşırı iyimserlik ($p=,697$), pişmanlıktan kaçınma ($p=,098$) ve kayıptan kaçınma ($p=,747$) grup varyanslarının homojen ($p>0,05$) olduğu ve dolayısıyla ANOVA analizinin ön koşulunu sağladığı görülmüştür. Tablo 7’de Levene istatistiğinin homojen ($p>0,05$) olduğu durumlarda yapılan ANOVA analizi klasik F istatistiği sonuçları yer almaktadır.

Tablo 7. ANOVA: Yaş, Sınıf ve Ailenin Aylık Geliri ile Davranışsal Finans Düzeyi İlişkisi

Aşırı Güven	Gruplar	N	Ortalama	F İstatistikleri	
				ANOVA	p
Yaş	18-20 yaş	46	3,3043	,242	,876
	21-23 yaş	193	3,3575		
	24 yaş ve üzeri	56	3,4226		
	Toplam	295	3,3616		
	1.Sınıf	13	3,6410		

	Sınıf	2.Sınıf	56	3,4643			
		3.Sınıf	96	3,2847			
		4.Sınıf	130	3,3462			
		Toplam	295	3,3616			
	Ailenin Aylık Geliri	1.500 TL'den az	76	3,3377	1,163	,327	
		1.501-2.000 TL	100	3,4067			
		2.001 -2.500 TL	38	3,2368			
		2.501-3.000 TL	56	3,5060			
		3.001 TL ve üzeri	25	3,1200			
		Toplam	295	3,3616			
Aşırı İyimserlik	Yaş	18-20 yaş	46	3,5109	3,829	,023	
		21-23 yaş	193	3,1813			
		24 yaş ve üzeri	56	2,9911			
		Toplam	295	3,1966			
	Sınıf	1.Sınıf	13	3,3077	4,241	,006	
		2.Sınıf	56	3,5893			
		3.Sınıf	96	3,1250			
		4.Sınıf	130	3,0692			
		Toplam	295	3,1966			
	Ailenin Aylık Geliri	1.500 TL'den az	76	3,1316	1,830	,123	
		1.501-2.000 TL	100	3,1900			
		2.001 -2.500 TL	38	3,0000			
		2.501-3.000 TL	56	3,4821			
		3.001 TL ve üzeri	25	3,0800			
		Toplam	295	3,1966			
	Pişmanlıktan Kaçınma	Yaş	18-20 yaş	46	3,3043	,179	,836
			21-23 yaş	193	3,3083		
			24 yaş ve üzeri	56	3,3929		
Toplam			295	3,3237			
Sınıf		1.Sınıf	13	3,0769	2,131	,096	
		2.Sınıf	56	3,4554			
		3.Sınıf	96	3,1510			
		4.Sınıf	130	3,4192			
		Toplam	295	3,3237			
Ailenin Aylık Geliri		1.500 TL'den az	76	3,2632	1,765	,136	
		1.501-2.000 TL	100	3,2500			
		2.001 -2.500 TL	38	3,1579			
	2.501-3.000 TL	56	3,5982				
	3.001 TL ve üzeri	25	3,4400				
	Toplam	295	3,3237				
Kayıptan Kaçınma	Yaş	18-20 yaş	46	3,5870	,233	,792	
		21-23 yaş	193	3,4767			
		24 yaş ve üzeri	56	3,5089			
		Toplam	295	3,5000			
	Sınıf	1.Sınıf	13	3,7692	,647	,586	
		2.Sınıf	56	3,5982			
		3.Sınıf	96	3,4792			
		4.Sınıf	130	3,4462			
		Toplam	295	3,5000			
	Ailenin Aylık Geliri	1.500 TL'den az	76	3,5066	1,552	,187	
		1.501-2.000 TL	100	3,4600			
		2.001 -2.500 TL	38	3,3684			
2.501-3.000 TL		56	3,7589				
3.001 TL ve üzeri		25	3,2600				
Toplam		295	3,5000				

Tablo 7’de görüldüğü üzere aşırı iyimserlik ile öğrencilerin yaşı (ANOVA, $p=,023$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıkların hangi alt grupların arasında olduğunu görmek için ANOVA analizi sonrası Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 8. Tukey Testi

	Yaş (1)	Yaş (2)	Ortalama Fark	Std. Hata	p
Aşırı İyimserlik	24 yaş ve üzeri	18-20 yaş	-,51980	,18962	,018

*% 0,05 seviyesinde anlamlı

Tablo 8’de psikolojik önyargıların aşırı iyimserlik özellikleri/boyutu yaş ortalamaları için ANOVA analizi sonrasında yapılan Tukey testi sonucu yer almaktadır. Tukey testi sonucuna göre 18-20 yaş arası öğrenciler ile 24 yaş ve üzeri öğrenciler ($p=,018$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre 18-20 yaş ($\bar{x}= 3,5109$) arası öğrenciler 24 yaş ve üzeri ($\bar{x}=2,9911$) öğrencilere göre daha fazla aşırı iyimserlik eğilimine sahiptirler. Sonuç olarak H_0 hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Tablo 7’de görüldüğü üzere aşırı iyimserlik ile öğrencilerin sınıfı (ANOVA, $p=,006$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıkların hangi alt grupların arasında olduğunu görmek için ANOVA analizi sonrası Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 9. Tukey Testi

	Sınıf (1)	Sınıf (2)	Ortalama Fark	Std. Hata	p
Aşırı İyimserlik	3.Sınıf	2.Sınıf	-,46429	,15915	,020
	4.Sınıf	2.sınıf	-,52005	,15129	,004

*% 0, 05 seviyesinde anlamlı

Tablo 9’da psikolojik önyargıların aşırı iyimserlik özelliği/boyutu sınıf ortalamaları için ANOVA analizi sonrasında yapılan Tukey testi sonucu yer almaktadır. Tukey testi sonucuna göre 3.sınıf öğrencileri ile 2.sınıf öğrencileri ($p=,020$) ve 4.sınıf öğrencileri ile 2.sınıf öğrencileri ($p=,004$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre 2.sınıf öğrencileri ($\bar{x}=3,5893$) 3.sınıf ($\bar{x}=3,1250$) ve 4.sınıf ($\bar{x}=3,0692$) öğrencilerine oranla daha fazla aşırı iyimserlik eğilimi göstermektedir. Sonuç olarak H_{6c} hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Son olarak Tablo 7’deki ailenin aylık gelirinin ANOVA sonuçlarına göre aşırı güven (ANOVA, $p=,327$), aşırı iyimserlik (ANOVA, $p=,123$), pişmanlıktan kaçınma (ANOVA, $p=,136$), ve kayıptan kaçınma (ANOVA, $p=,187$) öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Sonuç olarak H_{6a} hipotezi reddedilmiştir.

6. SONUÇ

Kişilik özelliklerinin psikolojik önyargılar üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü öğrenim gören 295 öğrenciden anket tekniği ile veri toplanmıştır. Yapılan bu çalışmada kişilik özelliğinin alt boyutları dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, deneyime açıklık ve duygusal denge ve psikolojik önyargıların alt boyutları aşırı güven, aşırı iyimserlik, kayıptan kaçınma ve pişmanlıktan kaçınma olarak ele alınmıştır.

Araştırma sonucunda katılımcıların %48,5’i erkek ve %51,5’i kadın ve ankete cevap verenlerin %15,6’sı 18-20 yaş arasında, %65,4’ü 21-23 yaş arasında, %19’u 24 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %4,4’ü 1.sınıf, %19 ‘u 2.sınıf, %32,5’i 3.sınıf ve %44,1’i 4.sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine bakıldığında %25,8’inin 1.500 TL’den az, %33,9’unun 1.501-2.000 TL, %12,9’unun 2.001 -2.500 TL, %19’unun 2.501-3.000 TL ve %8,5’inin 3.001 TL ve üzeri geliri sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Korelasyon analizi sonucunda; kişilik özelliklerinden uyumluluk ile duygusal denge; pişmanlıktan kaçınma ve kayıptan kaçınma; kişilik özelliklerinden duygusal denge ile aşırı güven ve aşırı iyimserlik arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kişilik özelliklerinden duygusal denge ile dışadönüklük duygusal denge ile deneyime açıklık ve duygusal denge ile kayıptan kaçınma arasında düşük düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kişilik özellikleri ve davranışsal finansın diğer alt boyutları arasında ise söz konusu değişkenlere ilişkin bütün korelasyon değerlerinin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kişilik özelliklerinin psikolojik önyargılar üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla regresyon analizi sonucunda;

- ✓ Kişiliğin “dışadönüklük”, “sorumluluk” ve “deneyime açıklık” özellikleri/boyutlarının psikolojik önyargıların “aşırı güven” özelliği/boyutu üzerinde pozitif yönde anlamlı etkilerinin olduğu, ancak “uyumluluk” ve “duygusal denge” özellikleri/boyutlarının anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Kişiliğin “sorumluluk” özellikleri/boyutunun psikolojik önyargıların “aşırı iyimserlik” özelliği/boyutu üzerinde pozitif yönde anlamlı etkilerinin olduğu, ancak “dışadönüklük”, “uyumluluk”, “deneyime açıklık” ve “duygusal denge” özellikleri/boyutlarının psikolojik önyargıların “aşırı iyimserlik ” özelliği/boyutu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Kişiliğin “uyumluluk” özellikleri/boyutunun psikolojik önyargıların “pişmanlıktan kaçınma” özelliği/boyutu üzerinde negatif yönde anlamlı etkilerinin olduğu tespit edilmiştir.

- ✓ Kişiliğin “sorumluluk”, “deneyime açıklık” ve “duygusal denge” özellikleri/boyutlarının psikolojik önyargıların “pişmanlıktan kaçınma” özelliği/boyutu üzerinde pozitif yönde anlamlı etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Fakat kişiliğin “dışadönüklük” özellikleri/boyutunun psikolojik önyargıların “pişmanlıktan kaçınma” özelliği/boyutu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir
- ✓ Kişiliğin “deneyime açıklık” özellikleri/boyutu psikolojik önyargıların “kayıptan kaçınma” özelliği/boyutu üzerinde pozitif yönde anlamlı etkilerinin olduğu görülmüştür. Fakat “dışadönüklük” “uyumluluk” “sorumluluk” “duygusal denge” ve özellikleri/boyutlarının psikolojik önyargıların “kayıptan kaçınma” özelliği/boyutu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan t testi sonucunda aşırı güven, aşırı iyimserlik, pişmanlıktan kaçınma ve kayıptan kaçınmanın öğrencilerin cinsiyetine göre bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Son olarak, ANOVA analizi sonucunda aşırı iyimserlik ile öğrencilerin yaşı arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Tukey testi sonucuna göre 18-20 yaş arası öğrenciler ile 24 yaş ve üzeri öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre 18-20 yaş arası öğrenciler 24 yaş ve üzeri öğrencilere göre daha fazla aşırı iyimserlik eğilimine sahiptirler. Yine ANOVA analizi sonucunda öğrencilerin sınıfı arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre 3.sınıf öğrencileri ile 2.sınıf öğrencileri ve 4.sınıf öğrencileri ile 2.sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre 2.sınıf öğrencileri 3.sınıf ve 4.sınıf öğrencilerine oranla daha fazla aşırı iyimserlik eğilimi göstermektedir. Ailenin aylık gelirine göre yapılan ANOVA sonuçlarına göre ise aşırı güven, aşırı iyimserlik, pişmanlıktan kaçınma ve kayıptan kaçınma öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

KAYNAKÇA

- Akin, H. (2009). Menkul Kıymet Portföy Yatırımlarında Davranışsal Finans Yönteminin Kullanılması ve Bir Uygulama Örneği. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: 1-205.
- Akın, I. (2017). Davranışsal Finans Açısından Yatırımcıların Kararlarının İncelenmesi, International Journal of Academic Value Studies, Vol:3, Issue:15:11-21.
- Asoy, E ve Saldanlı, A. (2017). Yatırımcılar Rasyonel midir? BİST'te Aşırı Güven ve Aşırı Optimizm Ön Yargıları Üzerine Bir Çalışma, Siyaset, Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları Dergisi: 101-114.
- Ateş, A. (2007). . Finansal Yatırımların Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. . Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi , 1-167.
- Aytekin, Y. E. ve Aygün, M. (2016). Finansta Yeni Bir Alan “Davranışsal Finans”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi: 143-156.
- Bacanlı, H., İlhan, T. Ve Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfırlara Dayalı Kişilik Testi (Sdkt), Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Bahar 2009, 7(2), 261-279.
- Barrick, M. R. and Mount, M. K. (1991). The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A meta Analysis, Personnel Psychology, 44 (1), 1- 26.
- Barrick, M. R., Stewart, G. L. and Piotrowski, M. (2002). Personality and Job Performance: Test of No. Mediating Effects of Motivation Among Sales Representatives, Journal of Applied Psychology, Vol. 87, No. 1, 1-9.
- Barrick, M. R. Mount, M. K. and Gupta, R. (2003), Meta-Analysis of The Relationship Between The Five-Factor Model of Personality and Holland's Occupational Types, Personnel Psychology 56; 45-74.
- Basım, H. N., Çetin, F. ve Tabak, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi, Türk Psikoloji Dergisi, 24 (63), 20-34.

- Bayar, Y. ve Kılıç,C. (2012). Küresel Finansal Krizin Davranışsal Finans Perspektifinden Değerlendirilmesi, Journal of the Faculty of Economics / İktisat Fakültesi Mecmuası. Jul2012, Vol. 62 Issue 2: 177-195.
- Bitlisli, F., Dinç, M., Çetinel, E. ve Kaygısız, Ü. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri İle Akademik Güdülenme İlişkisi: Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.2013, C.18, S.2: 459-480.
- Birgili, M. E. (2013). Teknik Analiz Yöntemini Kullanan Yatırımcıların Davranışsal Finans Modelleri ile Açıklanması Türkiye’de Bir Araştırma. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: 1-114.
- Böyükaslan, A. (2012). Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırım Kararına Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Afyonkarahisar Örneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi , 1-219.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, 11.Baskı, Ankara: Pagem Akademi.
- Borghans, L., Duckworth, A. L., Heckman, J. J. ve Weel, B. (2008). The Economics and Psychology of Personality Traits, The Journal of Human Resources, XLIII(4) 972-1057.
- Bono, J.E., Boles, T.L., Judge, T.A. and Lauyer, K. L.(2002). The Role of Personality in Task and Relationship Conflict, <http://m.timothy-judge.com/Bono%20et%20al.%20J.%20Personality.pdf>: 311-344.
- Bhavani, G. And Shetty, K. (2017). Impact of Demographics and Perceptions of Investors on Investment Avenues, Accounting and Finance Research Vol. 6, No. 2: 198-205.
- Brandstätter, H. (2010). Personality aspects of entrepreneurship: A look at five meta-analyses, Personality and Individual Differences, Volume 51, Issue 3, 1-9. doi:10.1016/j.paid.2010.07.007.
- Caligiuri, P. M. (2000). The Big Five Personality Characteristics as Predictors of Expatriate's Desire to Terminate The Assignment and Supervisor-Rated Performance, Personnel Psychology, 53; 67-88.
- Chen, Y. and Lai, M. (2010). Factors Influencing the Entrepreneurial Attitude of Taiwanese Tertiary-Level Business Students. Social Behavior and Personality, 1-12.
- Çarıkcı, İ., Kanten, S. ve Kanten, P. (2010). Kişilik, Duygusal Zeka Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişkileri Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi: 41-65.
- Çetin, F. ve Varoğlu, A. K. (2009). Özellikler Bağlamında Girişimcinin Beş Faktör Kişilik Örüntüsü, Savunma Bilimleri Dergisi, Cilt 8, Sayı 2, Sayfalar 51-66.
- Çivitçi, N. ve Arıcıoğlu, A. (2012). Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Özellikleri, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl 12, Sayı 23, Haziran 2012, 78 - 96
- Dal, N.E. ve Dal, V. (2014). Kişilik Özellikleri Ve Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Alışkanlıkları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dergisi Yıl: 6 Sayı:11 2014 Güz: 144-162.
- De Bondt, W., Muradoglu, G., Shefrin, H. and Staikouras S. K. (2008). Behavioral Finance: Quo Vadis?, Journal of Applied Finance (Formerly Financial Practice and Education), Vol. 18, No. 2: 1-16.
- De Bondt, W, Mayoral, R. M., Vallelado, E. (2013). Behavioral decision-making in finance: An overview and assessment of selected research, Revista Española De Financiación Y Contabilidad, Vol. XLII, no: 157: 99-118
- Demir, Y., Akçakanat, T. ve Songur, A. (2011). Yatırımcıların Psikolojik Eğilimleri ve Yatırım Davranışları Arasındaki İlişki: İMKB Hisse Senedi Yatırımcıları Üzerine Bir Uygulama. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1): 117-145.
- Dole, C. and Schroeder, R. G. (2001), The impact of various factors on the personality, job satisfaction and turnover intentions of professional accountants, Managerial Auditing Journal, Vol. 16 No. 4: 234-245.

- Doğan, T. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Öznel İyi Oluş, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 14 (1), 56-64.
- Durand ,R.B., Newby, R. And Sanghani, J. (2008) An Intimate Portrait of the Individual Investor, Journal of Behavioral Finance, 9:4, 193-208.
- Ede, M. (2007). Davranışsal Finans ve Bireysel Yatırımcı Davranışları Üzerine Ampirik Bir Uygulama. Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi , 1-202.
- Eryiğit, C. (2009). Ulus Merkezilik ve Kişilerarası Etkilerin Tüketicilerin Yabancı Ürün Satın Alma Niyeti Üzerindeki Etkilerinin Kültürlerarası İncelemesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Field, A. (2013). Discovering Statistics using SPSS for Windows. London, Thousand Oaks, SAGE Publications India Pvt Ltd, New Delhi 110 044.
- Fromlet, H. (2001). Behavioral Finance-Theory and Practical Application: Systematic Analysis Of Departures From The Homo Oeconomicus Paradigm Are Essential For Realistic Financial Research And Analysis, Business Economics, Vol. 36, No. 3: 63-69
- Goldberg, L. R. (1992). The development of markers for the Big-Five factor structure. Psychological Assessment, 4, <https://ipip.ori.org/>: 26-42.
- Gökdeniz, İ. ve Merdan, E. (2011). Kişilik İle Kariyer Seçimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi, Temmuz 2011, Cilt: 3, Sayı: 2: 23-36.
- Gül, M., Ekşi, İ. H., & Sürme, M. (2017). Davranışsal Finans Açısından Altın Yatırımcılarının Davranışlarının İncelenmesi: Gaziantep Örneği. Maliye Finans Yazıları , 143-166.
- Gümüş, F. B., Koç, M. ve Agalarova, M. (2013). Kararları Üzerinde Etkili Olan Demografik Ve Psikolojik Faktörlerin Tespiti Üzerine Bir Çalışma: Türkiye Ve Azerbaycan Uygulaması, Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt 4, Sayı 6: 71-93.
- Hallahan, T., Faff, R. And McKenzie M.D. (2004). An empirical investigation of personal financial risk tolerance, Financial Services Review 13 (2004) 57–78.
- Hayta, A. B. (2014). Bireysel Yatırımcıların Finansal Risk Algısına Etki Eden Psikolojik Önyargılar, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 329-352.
- Heaven, P.C.L. and Ciarrochi, J. (2012). When IQ is not everything: Intelligence, personality and academic performance at school, Personality and Individual Differences 53 (2012) 518–522.
- Huang,J. Y., Shieh, J. C. P. and Kao, Y. C. (2016). Starting Points For A New Researcher İn Behavioral Finance, International Journal of Managerial Finance, Vol. 12 Issue: 1: 92-103.
- İrengün, O. and Arikboğa, Ş. (2015). The effect personality traits on social entrepreneurship intentions: A field research. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 195: 1186-1195.
- Just, C. (2011). A review of literature on the general factor of personality, Personality and Individual Differences 50 (2011) 765–771.
- Jurevičienė, D., Ivanova, O. (2013). Behavioural Finance: Theory And Survey, Mokslas Lietuvos Atėtis Science – Future Of Lithuania: 53-58.
- Jurevičienė, D and Ivanova, O. (2012). Behavioral Finances Of Financially Savvy Households: The Types Of Investors, Contemporary Issues In Business, Management And Education: 220-231.
- Kim, K. A., and Nofsinger, J. R, (2008). Behavioral finance in Asia, Pacific-Basin Finance Journal 16:1–7.
- Kübilay, B., & Bayrakdaroğlu, A. (2016). An Empirical Research on Investor Biases in Financial Decision-Making Financial Risk Tolerance and Financial Personality. International Journal of Financial Research Vol. 7, No. 2 , 171-182.
- Küçük, A. (2014). Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırım Kararına Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından Ele Alınması: Osmaniye Örneği. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi: 104-122.

- Küçükşille, E. (2012). Ayın Evresi Etkisi ve İMKB’de Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi: 187-194.
- Küden, M. (2014). Davranışsal Finans Açısından Bireysel Yatırım Tercihlerinin Değerlendirilmesi. Gediz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: 1-129.
- Kourtidis, D., Sevi’ca, Z. and Chatzogloub, P. (2011). Investors’ trading activity: A behavioural perspective and empirical results, *The Journal of Socio-Economics* 40: 548-557.
- Komaraju, M., Karau, S.J. and Schmeck, R.R. (2009). Role of the Big Five personality traits in predicting college students' academic motivation and achievement, *Learning and Individual Differences* 19 (2009) 47–52.
- Llewellyn, D.J. and Wilson, K.M. (2003) "The controversial role of personality traits in entrepreneurial psychology", *Education + Training*, Vol. 45 Issue: 6, pp.341-345.
- Mayfield, C., Perdue, G. And Wooten, K. (2008). Investment management and personality type, *Financial Services Review* 17 (2008) 219–236.
- Maxfield, S., Shapiro, M., Gupta, V. and Hass, S. (2010), Gender and risk: women, risk taking and risk aversion, *Gender in Management: An International Journal*, Vol. 25 Iss: 586 – 604.
- Michenaud, s. and Solnik, B. (2008). Applying regret theory to investment choices: Currency hedging decisions, *Journal of International Money and Finance* 27 (2008) 677–694.
- Moradi, M., Meshkib, M. And Mostafaei, Z. (2013). A study on investors’ personality characteristics and behavioral biases: Conservatism bias and availability bias in the Tehran Stock Exchange, *Management Science Letters* 3 (2013) 1191–1196.
- Moldasheva, G. and Mahmood, M. (2014) "Personality, learning strategies, and academic performance: Evidence from post-Soviet Kazakhstan", *Education + Training*, Vol. 56 Issue: 4, pp.343-359.
- McCrae, R. R. and Costa, P. T. Jr. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (1), 81-90.
- McCrae, R. R. and John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60 (2), 175-215.
- Nilsson, J. (2007). Investment with a Conscience: Examining the Impact of Pro-Social Attitudes and Perceived Financial Performance on Socially Responsible Investment Behavior, *Journal of Business Ethics* (2008) 83:307–325.
- Özmen, F., Aküzüm, C., Sünkür, M. Ve baysal M. (2011). Sosyal Ağ Sitelerinin Eğitsel Ortamlardaki İşlevselliği, 6th International Advanced Technologies Symposium (IATS’11), 16-18 May 2011, Elazığ, Turkey: 42-47.
- Öztürk, A., Kara, A., ve Körük, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri, Cinsiyet Roller ve Yüz Kızarma Eğilimlerinin Sosyal Görünüm Kaygılarını Yordama Gücü ve Aralarındaki İlişki, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/10 Summer 2015, p. 733-748, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8693>
- Pak, O. And Mahmood, M. (2015). Impact of personality on risk tolerance and investment decisions: A study on potential investors of Kazakhstan, *International Journal of Commerce and Management*, Vol. 25 Issue: 4: 370-384.
- Pizur-Barnekow, K. And Knutson, J. (2009). A comparison of the personality dimensions and behavior changes that occur during solitary and co-occupation, *Journal of Occupational Science*, 16:3, 157-162.
- Phan, K. C. and Jian, Z. (2014). Factors Influencing Individual Investor Behavior: An Empirical Study of the Vietnamese Stock Market. *American Journal of Business and Management*, Vol. 3, No. 2: 77-94.
- Roberts, B.W. (2009). Back to the future: Personality and Assessment and personality development, *Journal of Research in Personality*: 137–145.

- Ricciardii, V. and Simon, H. K. (2000). What is Behavioral Finance?, Business, Education and Technology Journal: 1-10.
- Ritter, J. R. (2003). Behavioral finance, Pacific-Basin Finance Journal 11: 429–437.
- Rzeszutek, M. (2015). Personality Traits and Susceptibility to Behavioral Biases among a Sample of Polish Stock Market Investors, International Journal of Management and Economics, No. 47, July–September 2015, pp. 71–81.
- Sadi, R., Asl, H.G., Rostami, M.R., Gholipour, A. and Gholipour, F. (2011). Behavioral Finance: The Explanation of Investors' Personality and Perceptual Biases Effects on Financial Decisions, International Journal of Economics and Finance: 234-241.
- Sansar, N. G. (2016). Değişen Finansal Akımlar: Rasyonalizmden Davranışsal Finans Yaklaşımına, İGÜSBD, Cilt: 3 Sayı: 2: 135-150.
- Sefil, S. ve Çilingiroğlu, H. K. (2011). Davranışsal Finansın Temelleri: Karar Vermenin Bilişsel Ve Duygusal Eğilimleri, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:10 Sayı:19: 247-268.
- Sığırı, Ü., & Gürbüz, S. (2011). Akademik Başarı Ve Kişilik İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. Savunma Bilimleri Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, 30-48.
- Shiller, R. J. (2003). From Efficient Markets Theory to Behavioral Finance, The Journal of Economic Perspectives, Vol. 17, No. 1: 83-104.
- Smith, M. (1999), Personality issues and their impact on accounting and auditing, Managerial Auditing Journal, Vol. 14 No. 9: 453-460.
- Slovic, P. (1972). Psychological Study Of Human Judgment: Implications For Investment Decision Making, The Journal of Finance: 779-799.
- Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Tarih Okulu Dergisi (TOD), Yıl 7, Sayı XVII, 939-971.
- Tekin, B. (2016). Beklenen Fayda ve Beklenti Teorileri Bağlamında Geleneksel Finans – Davranışsal Finans Ayrımı, Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies 2/4: 75-107.
- Tetik, N., Karadeniz, G., Margazieva, N. ve Altımuşev, S. (2015). Geleneksel Finanstın Davranışsal Finansa: Hangi Düşüncelerle Harcama Veyatırım Yaparız?, <http://journals.manas.edu.kg/reforma/oldarchives/2015-3-67/4.pdf>: 33-43.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yıldız, G. Ve Özsoy, E. (2013). Çalışanların Kişilik Özelliğine Göre İş Doyumu Farklılaşır mı?, Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt 5, No 1: 268-278.
- Zaidi, F., B. and Tauni, M.Z. (2012). Influence of Investor's Personality Traits and Demographics on Overconfidence Bias, Interdisciplinary Journal Of Contemporary Research In Business, 730-746.